

In het zicht

Toen stierven ze voor de ogen van heel Europa en de hele wereld. De dramatische beelden na de scheepsramp bij Lampedusa, met weer een wrakke boot vol vluchtelingen, zijn eenvoudig niet te negeren.

Er worden door hulpverleners en lokale autoriteiten dramatische oproepen gedaan om meer ondersteuning. Zelf zijn zij aan het eind van hun fysieke en psychologische incasseringsvermogen. Italië spreekt de EU aan: Kom bij ons de doden tellen, ze zijn ook van jullie. Scheepsramp van de schaamte, schrijft een Italiaanse krant. En de paus, die eerder op Lampedusa de onverschilligheid voor het lot van de vluchtelingen heeft gehekeld, spreekt van het barbaarse systeem dat de mensen ertoe brengt elders veiligheid en een toekomst te zoeken.

Het zijn reacties uit een oprecht gevoel van medemenselijkheid. Maar ze klinken al jaren vrijwel identiek. Al in 2004 riep de toenmalige hoge commissaris voor de vluchtelingen Ruud Lubbers op tot het gezamenlijk dragen van de last van de opvang van vluchtelingen binnen de EU. Dezelfde oproep heeft Italië vaak herhaald, na telkens nieuwe drama's op zee. Zoals twee jaar geleden, toen ook vlakbij Lampedusa een boot zonk met enkele honderden vluchtelingen aan boord, waarvan maar een klein gedeelte kon worden gered. Net als toen is de toestroom groot - dit jaar zijn er al ruim dertigduizend vluchtelingen in Italië aangekomen.

Dat begrip, 'grote toestroom', is relatief. Want een ruim tienvoudige toestroom richting het veel kleinere en vooral veel armere Jordanië baart ons, ver weg in Europa, nauwelijks zorgen. De opvang in de regio is de beste oplossing, hebben we immers in Brussel gezamenlijk vastgesteld.

Uiteindelijk ligt het werkelijke probleem niet in de overbeladen schepen die richting Lampedusa en Malta varen. Het begint veel eerder. Van de dertigduizend vluchtelingen die dit jaar al in Italië zijn aangekomen, komen er 7500 uit Syrië, 7500 uit het uiterst repressieve Eritrea en 3000 uit Somalië. De paus heeft gelijk als hij spreekt van een barbaars systeem dat hen heeft verdreven - de barbarij van oorlog en onderdrukking. Die werkelijkheid kan niet worden ontkend. Alleen daar, bij de bron, kan de stroom echt worden aangepakt. Dat vergt een andere, veel intensievere buitenlandpolitiek. Het betekent opkomen voor hen die door dictatuur en terreur van hun toekomst worden beroofd.

Het zijn termen die in de vaak van geloof en ideologie vervreemde Europese samenlevingen weinig weerklank meer vinden. Maar de doden van Lampedusa zijn wel degelijk ook onze doden. Ze roepen Europa ter verantwoording voor alles wat het heeft gekregen, maar zo moeilijk kan delen. Ze roepen op om samen te waken over de routes over de Middellandse Zee om levens te redden. Ze confronteren Europa met de vraag, wat medemenselijkheid nog betekent.

(Commentaar in het Nederlands Dagblad van 5 oktober 2013, door Jan van Benthem)